

ФЕДЕРАЦІЯ
РОБОТОДАВЦІВ
УКРАЇНИ

АНАЛІТИЧНИЙ ЦЕНТР
ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ТА ПРОГНОЗУВАННЯ

ЗА ПІДТРИМКИ КОНФЕДЕРАЦІЇ
ПРОМИСЛОВОСТІ ДАНІЇ

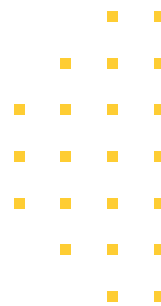
DI - DANSK INDUSTRI

АКЦИЗНЕ ОПОДАТКУВАННЯ

ТЮТЮНОВМІСНИХ ВИРОБІВ ДЛЯ
ЕЛЕКТРИЧНОГО НАГРІВАННЯ
В УКРАЇНІ

АКЦИЗНЕ ОПОДАТКУВАННЯ ТЮТЮНОВМІСНИХ ВИРОБІВ ДЛЯ ЕЛЕКТРИЧНОГО НАГРІВАННЯ В УКРАЇНІ

Як і електронні сигарети, системи нагрівання тютюну належать до новітньої продукції для споживання нікотину. Останні складаються із пристрою-підігрівача та витратного матеріалу – власне тютюновмісних виробів для електричного нагрівання (ТВЕН).

На відміну від традиційних сигарет, системи для нагрівання не спалюють тютюн, а нагрівають його до певної температури, внаслідок чого утворюється аерозоль для вдихання. Цей аерозоль містить на 90-95% менше токсичних речовин, ніж дим сигарети, а також генерує менше запаху порівняно з курінням сигарет та не містить попелу. Саме тому низкою авторитетних медичних досліджень було підтверджено, що ТВЕН можна вважати продукцією, яка є потенційно менш шкідливою для здоров'я людини¹.

Тенденції розвитку ринку ТВЕН

На сьогодні тютюновмісні вироби для електричного нагрівання набули поширення у багатьох країнах світу. Зокрема, згідно нещодавно оприлюдненої інформації Європейської Комісії, ТВЕН збільшили свою присутність на ринку ЄС. Обсяг їх реалізації у 2019 р. оцінювався на рівні 2,92 млрд євро, що становило 2% тютюнового ринку².

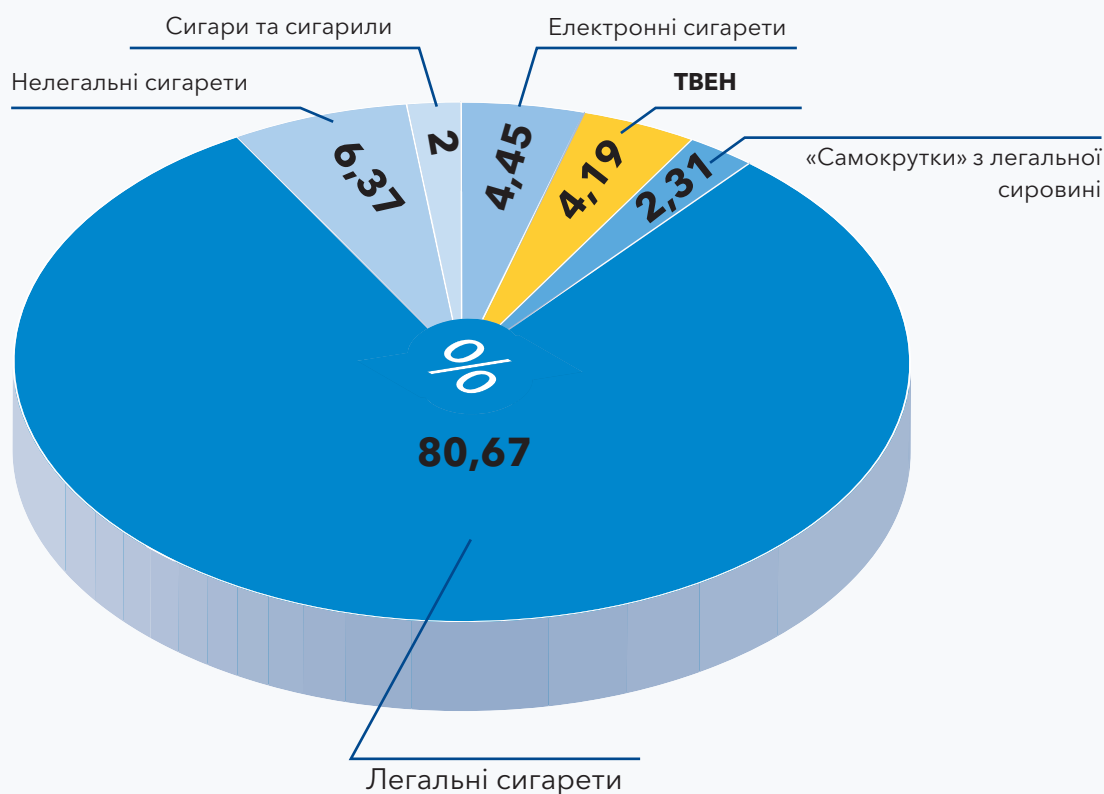
Враховуючи те, що у 2019 р. ТВЕН було введено на ринок лише у 17 країнах ЄС, наведені усереднені дані відповідають показникам України.

У 2019 р. ТВЕН займали 4,19% на ринку тютюнових виробів та їх альтернатив в Україні (рис.). Обсяг реалізації тютюновмісних виробів для електричного нагрівання становив близько 2,3 млрд шт.³, що в грошовому еквіваленті дорівнювало 6,2 млрд грн. У 2020 р. легальний ринок сигарет скоротився, а поширеність вживання ТВЕН зростає. Водночас у 2021 р. домінуючою тенденцією трансформації ринку тютюнових виробів та їх альтернатив в Україні стало не збільшення на ньому присутності новітньої продукції (що було характерно для ЄС та більшості інших країн світу), а стрімке зростання рівня незаконної торгівлі сигаретами. Частка нелегально обігу сигарет у загальному обсязі їх реалізації збільшилася з 6,9% в середньому за 2020 р. до 18,1% восени 2021 р.⁴ Очевидно, що структурні зміни у бік тінізації ринку сигарет є вкрай небезпечними, зокрема, з огляду на значні втрати податкових надходжень.

Ринок тютюновмісних виробів для електричного нагрівання в Україні розвивається з 2015 р., є чітко структурованим та прозорим.

На ньому представлені стіки трьох торгових марок HEETS, Fiit (нова марка стіків, яка з'явилася на ринку наприкінці 2020 р.) і NEO, які імпортуються компаніями – ТОВ «Філіп Морріс Сейзл енд Дистриб'юшн» і ТОВ «Бритіш Америкен Тобакко Сейзл енд Маркетинг Україна» з Італії, Південної Кореї та Румунії.

Рис. Структура ринку тютюнових виробів та їх альтернатив в Україні в 2019 р.

Джерело: складено за даними ВООЗ, Державної служби статистики України, Державної податкової та митної служб України, Euromonitor International, Kantar TNS (6 хвиля), оцінок експертів ринку та Інтернет-магазинів.

За інформацією найпопулярніших Інтернет-магазинів, ціни на пристрої для споживання стіків (типу IQOS, glo, LIL Solid) сьогодні коливаються в межах 400-1500 грн, а самих ТВЕН – 65-68 грн за пачку. З огляду на потенційно знижений ризик їх вживання для здоров'я людини та зручність споживання така продукція набула популярності серед курців.

За оцінками Київського міжнародного інституту соціології, кількість споживачів ТВЕН в Україні на початку 2020 р. складала 374,4 тис. осіб (близько 6,8% від загальної кількості курців)⁵.

Водночас генеральний директор ПрАТ «Філіп Морріс Україна» Костас Сальварас наводить значно вищі уточнені показники щодо чисельності споживачів цієї продукції за підсумками всього 2020 р. – 1 млн осіб⁶.

Даних щодо поширеності вживання ТВЕН за 2021 р. наразі не оприлюднено.

Зважаючи на успішний вихід на ринок України системи нагрівання IQOS, з'явилося багато менш дорогих

японських та китайських альтернатив пристроям для споживання ТВЕН, які в Україні представлені близько 10 торговими марками.

Однією з новинок ринку став пристрій lil – торгової марки компанії KT&G, яка є розробником і виробником пристроїв для нагрівання тютюну. Власник ТМ IQOS уклав угоду з KT&G та взяла нову розробку під своє крило, випустивши на ринок пристрій lil SOLID⁷. Подібні девайси мають у своєму портфелі також група Japan Tobacco International (Ploom S) і група Imperial Brands (PULZE), які не представлені в Україні.

Донедавна жодна із зазначених груп не планувала найближчими роками виходити на ринок зі своєю продукцією, що пов'язано, зокрема, із: глобальною корпоративною стратегією та пріоритизацією інвестицій, поточним операційним середовищем та цілою низкою ринкових чинників, що мають вплив на доцільність запуску, загальним станом ринку в Україні та процесом удосконалення законодавства країни з виробництва та обігу пристроїв⁸. Водночас вже у листопаді 2021 р. компанія JT заявила, що може переглянути своє рішення у разі створення в

Україні більш сприятливих умов оподаткування ТБЕН порівняно із сигаретами (за прикладом країн ЄС, де такий підхід є загальною практикою)⁹.

Підходи до акцизного оподаткування ТБЕН в ЄС

На сьогодні ТБЕН не є гармонізованими в ЄС підакцизними товарами. Але Європейська Комісія рекомендує оподатковувати таку продукцію за ставками акцизу, які застосовуються для гармонізованої підакцизної категорії «інший тютюн для куріння». Останні є найнижчими серед усіх категорій тютюнових виробів та встановлюються на одиницю маси тютюну у кілограмах.

Середній в ЄС розмір акцизного податку на ТБЕН у 2021 р. становить 28% від акцизу на традиційні сигарети, а різниця між сумою акцизу у ціні пачки стіків для нагрівання та сигарет дорівнює в середньому 72%¹⁰. Саме такий підхід до оподаткування ТБЕН до початку 2021 р. застосовувала Україна.

Наслідки і ризики радикального підвищення акцизу на ТБЕН в Україні

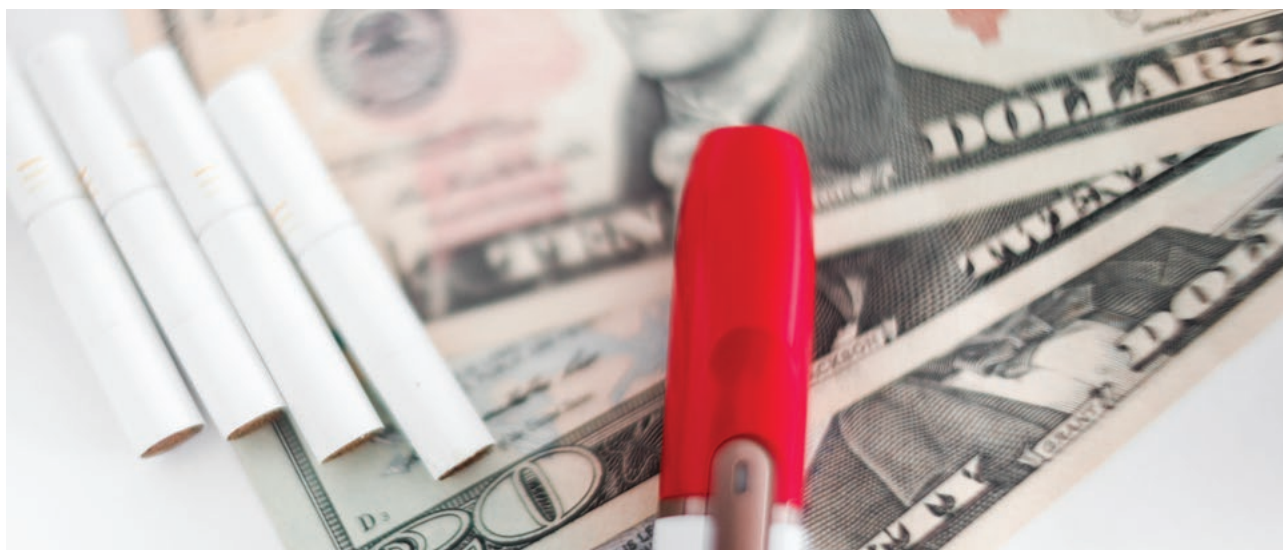
Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві» № 466-IX від 16.01.2020 внесено радикальні зміни до оподаткування ТБЕН.

З 1 січня 2021 р. ставку акцизного податку на цю продукцію було встановлено у розмірі, який відповідає рівню мінімального акцизного податкового зобов'язання для сигарет.

Внаслідок цього акцизне навантаження на ТБЕН зросло відразу в 4,2 рази. Крім того, на 2022-2025 рр. передбачено щорічне підвищення ставки акцизу на ТБЕН на 20%.

Особливо після оприлюднення інформації про стрімке зростання рівня нелегальної торгівлі сигаретами в Україні у 2021 р. постало питання, наскільки реальною є загроза поширення таких небезпечних тенденцій на ринок ТБЕН? Адже якщо акцизне навантаження на сигарети зросло на чергові 20%, то ставка акцизу на зазначену альтернативну продукцію підвищилася відразу на 320%, що не могло позначитися на розвитку відповідного сегменту ринку позитивно.

Як неодноразово було підтверджено досвідом багатьох країн, підвищення ставок акцизів без врахування купівельної спроможності споживачів негативно позначається на розвитку ринку тютюнових виробів, підриває стійкість податкових надходжень і призводить до формування значних нелегальних ринків.

Водночас, коли доступність тютюнових виробів береться до уваги, то ставки акцизів і надходження від них можуть бути збільшені, споживання знижено, а незаконна торгівля буде перебувати під контролем.

Розрахунки, які були здійснені на основі даних Державної податкової служби України про обсяги придбання у 2021 р. марок акцизного податку для ввезених і вироблених в Україні ТВЕН (додаток А), підтвердили очевидний факт - не можна більш ніж у 4 рази підвищити ставку акцизу та отримати в результаті виняток із опісаного вище правила, своєрідне «фіскальне диво».

У січні - жовтні 2021 р. в Україні всього було придбано 363540,9 тис. марок акцизного податку на ТВЕН для аналогічної кількості пачок цієї продукції (20 стиків у пачці). Це означає, що марки придбано щодо обсягу ТВЕН 7,27 млрд шт. Ставку акцизу на ТВЕН сьогодні встановлено на рівні 1456,33 грн за тис. шт. Відповідно, за 10 місяців 2021 р. фактично сплачено до бюджету 10,6 млрд грн акцизного податку на ТВЕН, що, звернемо увагу, на 0,9 млрд грн менше раніше оприлюдненого показника 11,5 млрд грн.¹¹

При цьому особливе занепокоєння викликає те, що у жовтні 2021 р. обсяги придбання акцизних марок для ТВЕН були в 4,4 рази менші порівняно з відповідним показником за вересень і становили лише 3,2% від загальної кількості придбаних цьогогоріч марок.

Також нещодавно оприлюднено заяви компаній, які імпортують ТВЕН в Україну, про те, що вони планують у листопаді - грудні 2021 р. замовляти мінімальні обсяги акцизних марок на цю продукцію¹².

Такий тренд є наслідком припинення зростання (а, можливо, й початку скорочення) легального ринку ТВЕН і збільшення обсягів нелегальної торгівлі ними.

За нашими оцінками, частка нелегального ринку ТВЕН у жовтні 2021 р. становила близько 2% і має тенденцію до подальшого зростання за рахунок контрабандної та контрафактної продукції.

Київська школа економіки оприлюднила навіть вищий показник рівня нелегальної торгівлі ТВЕН в Україні - 3,1%¹³, що в перерахунку на втрати бюджету (акцизний податок, ПДВ, акцизний податок із роздрібного продажу підакцизних товарів) у 2021 р. дорівнюватиме близько 600 млн грн.

Як відомо, найбільше часу вимагає налагодження каналів постачання нелегальних ТВЕН, що уже зроблено¹⁴. Далі зазначений сегмент ринку може розвиватися дуже швидко. Динаміка збільшення рівня нелегальної торгівлі сигаретами в Україні є тому підтвердженням.

Крім того, небезпеку становить те, що в Україні сьогодні зростає ринок рідин для електронних сигарет, близько 80% якого перебуває в тіні¹⁵.

Якщо частина курців легальних сигарет чи споживачів ТВЕН надалі обиратиме відносно дешеві електронні сигарети з рідинами нелегального походження, це також матиме наслідком доволі значні втрати податкових надходжень.

В Україні сьогодні зростає ринок рідин для електронних сигарет, близько 80% якого перебуває в тіні

ВИСНОВКИ

Очевидно, якщо держава не змінить підходів до формування акцизної політики, доведеться констатувати дедалі більші мільярдні втрати надходжень акцизного податку не лише від сигарет, а й від ТВЕН. Потрібні невідкладні рішення, щоб запобігти новому поглибленню зазначеної проблеми.

Оптимальний шлях збалансування інтересів розвитку бізнесу і держави щодо забезпечення достатніх обсягів надходжень до бюджету –

**відмова щонайменше
на 3 роки від підвищення
ставки акцизу на ТВЕН**

Додаток А

Інформація щодо обсягів придбання марок акцизного податку для вироблених в Україні тютюномісних виробів для електричного нагрівання за допомогою підігрівача з електричним управлінням у 2021 р., тис. шт.

Код регіону	Назва ГУ	Вид марки	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень	Вересень	Жовтень
2	ГУ Вінницькій обл.	ТВЕН В										
3	ГУ Волинській обл.	ТВЕН В										
4	ГУ Дніпропетровській обл.	ТВЕН В										
5	ГУ Донецькій обл.	ТВЕН В										
6	ГУ Житомирській обл.	ТВЕН В										
7	ГУ Закарпатській обл.	ТВЕН В										
8	ГУ Запорізькій обл.	ТВЕН В										
9	ГУ Івано-Франківській обл.	ТВЕН В										
10	ГУ Київській обл.	ТВЕН В										
11	ГУ Кіровоградській обл.	ТВЕН В										
12	ГУ Луганській обл.	ТВЕН В										
13	ГУ Львівській обл.	ТВЕН В										
14	ГУ Миколаївській обл.	ТВЕН В										
15	ГУ Одеській обл.	ТВЕН В										
16	ГУ Полтавській обл.	ТВЕН В										
17	ГУ Рівненській обл.	ТВЕН В										
18	ГУ Сумській обл.	ТВЕН В										
19	ГУ Тернопільській обл.	ТВЕН В										
20	ГУ Харківській обл.	ТВЕН В										
21	ГУ Херсонській обл.	ТВЕН В										
22	ГУ Хмельницькій обл.	ТВЕН В										
23	ГУ Черкаській обл.	ТВЕН В										
24	ГУ Чернівецькій обл.	ТВЕН В										
25	ГУ Чернігівській обл.	ТВЕН В									280	
26	ГУ м. Київ	ТВЕН В										
	Всього		0	0	0	0	0	0	0	0	280	0

Інформація щодо обсягів придбання марок акцизного податку для імпортованих тютюновмісних виробів для електричного нагрівання за допомогою підігрівача з електричним управлінням у 2021 р., тис. шт.

Код регіону	Назва ГУ	Вид марки	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень	Вересень	Жовтень
2	ГУ Вінницькій обл.	ТВЕН I										
3	ГУ Волинській обл.	ТВЕН I										
4	ГУ Дніпропетровській обл.	ТВЕН I										
5	ГУ Донецькій обл.	ТВЕН I										
6	ГУ Житомирській обл.	ТВЕН I										
7	ГУ Закарпатській обл.	ТВЕН I										
8	ГУ Запорізькій обл.	ТВЕН I										
9	ГУ Івано-Франківській обл.	ТВЕН I										
10	ГУ Київській обл.	ТВЕН I									100,30	
11	ГУ Кіровоградській обл.	ТВЕН I										
12	ГУ Луганській обл.	ТВЕН I										
13	ГУ Львівській обл.	ТВЕН I										
14	ГУ Миколаївській обл.	ТВЕН I										
15	ГУ Одеській обл.	ТВЕН I										
16	ГУ Полтавській обл.	ТВЕН I										
17	ГУ Рівненській обл.	ТВЕН I										
18	ГУ Сумській обл.	ТВЕН I										
19	ГУ Тернопільській обл.	ТВЕН I										
20	ГУ Харківській обл.	ТВЕН I										
21	ГУ Херсонській обл.	ТВЕН I										
22	ГУ Хмельницькій обл.	ТВЕН I										
23	ГУ Черкаській обл.	ТВЕН I										
24	ГУ Чернівецькій обл.	ТВЕН I										
25	ГУ Чернігівській обл.	ТВЕН I										
26	ГУ м. Київ	ТВЕН I	41 000,00	32 720,00	17 880,00	29 920,00	46 920,00	36 000,00	55 680,10	39 520,10	51 760,40	11 760,00
	Всього		41 000,00	32 720,00	17 880,00	29 920,00	46 920,00	36 000,00	55 680,10	39 520,10	51 860,70	11 760,00

ЗНОСКИ

- 1 FDA permits of IQOS Tobacco Heating System through premarket tobacco product application pathway. 30.04.2019 URL: <https://www.fda.gov/news-events/press-announcements/fda-permits-sale-iqos-tobacco-heating-system-through-premarket-tobacco-product-application-pathway>; Mallock N., Boss L., Burk R. et al. Levels of selected analytes in the emissions of "heat not burn" tobacco products that are relevant to assess human health risks. Archives of Toxicology. 05.05.2018. URL: https://www.researchgate.net/publication/324970293_Levels_of_selected_analytes_in_the_emissions_of_heat_not_burn_tobacco_products_that_are_relevant_to_assess_human_health_risks; Heated tobacco: product definitions and brands / Tobaccolntelligence. URL: https://tobaccolntelligence.com/heated-tobacco-product-definitions-and-brands/?utm_source=mailpoet&utm_medium=email&utm_campaign=this-week-s-highlights+7th_October
- 2 Report from the Commission to the European parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on the application of Directive 2014/40/EU concerning the manufacture, presentation and sale of tobacco and related products. 21.05.2021. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/51a5e2f2-b945-11eb-8aca-01aa75ed71a1/language-en>
- 3 Директор «Империал Тобакко» в Украине Растислав Чернак: «Штраф АМКУ на 460 млн грн - необоснованный» / Интерфакс-Україна. URL: <https://interfax.com.ua/news/interview/641807.html>.
- 4 Дослідження ринку незаконної торгівлі тютюновими виробами. Kantar. Травень 2021. URL: https://tns-ua.com/wp-content/uploads/2021/09/Kantar_AIT_May21_industry_media_ukr-part2.pdf; Рівень нелегальної торгівлі тютюновими виробами в Україні досяг історичного максимуму. РБК – Україна. 08.11.2021. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/uroven-nelegalnoy-torgovli-tabachnymi-izdeliyami-1636375729.html>.
- 5 Як змінилося споживання електронних сигарет та тютюнових виробів для нагрівання, а також ставлення до їх законодавчого регулювання серед населення України протягом 2017-2020 років <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=966&page=5>
- 6 Марш проти рівності. У Phillip Morris просять не прирівнювати акцизи на «Айкоси» до сигаретних. 10.03.2021. URL: <https://chas.news/news/marsh-proti-rivnosti-u-phillip-morris-prosyat-ne-pririvnyuvati-aktsizi-na-aikosi-do-sigaret>
- 7 Огляд пристрою для нагрівання тютюну lil SOLID від IQOS. URL: <https://hi-tech.ua/article/iqos-lil-solid-review/>
- 8 Про результати розгляду справи про узгоджені дії: Рішення антимонопольного комітету України від 22 липня 2021 р. № 437-р. URL: <https://amcu.gov.ua/npas/pro-rezultati-rozglyadu-spravi-pro-uzgodzheni-diyi>
- 9 Рівень нелегальної торгівлі тютюновими виробами в Україні досяг історичного максимуму. РБК – Україна. 08.11.2021. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/uroven-nelegalnoy-torgovli-tabachnymi-izdeliyami-1636375729.html>.
- 10 European Commission expected to revise tobacco excise Directive. 02.03.2021. URL: <https://vaporproductstax.com/european-commission-expected-to-revise-tobacco-excise-directive/>.
- 11 Офіційний Телеграм-канал Д.Гетманцева. URL: <https://t.me/s/getmantsevdanil/2018>.
- 12 Рівень нелегальної торгівлі тютюновими виробами в Україні досяг історичного максимуму. РБК – Україна. 08.11.2021. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/uroven-nelegalnoy-torgovli-tabachnymi-izdeliyami-1636375729.html>.
- 13 В Україні на 18,7% зросли надходження акцизного податку з тютюнових виробів – експерт. Укрінформ. 24.11.2021. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3356658-v-ukraini-na-187-zrosli-nadhodzenna-akciznogo-podatku-z-tutunovih-virobiv-ekspert.html>.
- 14 Харків стає новим центром нелегальної торгівлі контрабандними ТБЕНами – експерти. Апостроф. 03.03.2021. URL: <https://apostrophe.ua/ua/news/society/2021-03-03/harkov-stanovitsya-novym-centrom-nelegalnoj-torgovli-kontrabandnymi-tien--eksperty/22460/>.
- 15 Оцінка легального і нелегального ринків рідин для електронних сигарет та надходжень акцизу від цієї продукції в Україні. Федерація роботодавців України. Аналітичний центр економіко-правових досліджень і прогнозування. URL: https://fru.ua/images/doc/analytics/2021/e-smoke_2021-web.pdf.

ФЕДЕРАЦІЯ
РОБОТОДАВЦІВ
УКРАЇНИ

АНАЛІТИЧНИЙ ЦЕНТР
ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ТА ПРОГНОЗУВАННЯ

ЗА ПІДТРИМКИ КОНФЕДЕРАЦІЇ
ПРОМИСЛОВОСТІ ДАНІЇ

DI - DANSK INDUSTRI